

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VERENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

FEBRUARI
1957

ONDER REDACTIE VAN
H. DE JONG

30e JAARGANG
Nº 2

Redactie-adres: Aurorastraat 26, Utrecht. Administratie: Mr. N. B. ten Bokkel Huinink, secretaris der vereniging, Nieuwe Gracht 133, Utrecht. Gironummer 575520 ten name van „Oud-Utrecht”

LEDENVERGADERING VAN OUD-UTRECHT.

Het bestuur van de Vereniging Oud-Utrecht roept de leden op tot bijwoning van de jaarlijkse ledenvergadering op vrijdagavond 15 februari a.s. om half acht in het Kunsthistorisch Instituut, Drift 25, Utrecht.

AGENDA:

1. Opening.
2. Notulen van de jaarlijkse ledenvergadering van 24 februari 1956.
3. Jaarverslag van de secretaris over 1956.
4. Rekening en verantwoording van de penningmeester over 1956 met verslag van de kascommissie.
5. Voorstel van het bestuur tot verhoging van de contributie met f 1,50; zie hiervoor nader de circulaire van het bestuur van december 1956.
6. Verkiezing van bestuursleden wegens periodiek aftreden van de heren drs. M. N. Acket, mr. J. W. C. van Campen, H. de Jong en J. W. van Woensel Kooy. Deze heren stellen zich herkiesbaar. Namen van eventuele andere kandidaten kunnen vóór 15 februari schriftelijk worden opgegeven aan de secretaris, Nieuwe Gracht 133, Utrecht.
7. Verkiezing leden kascommissie; het bestuur stelt voor telken jare één lid van de drie leden tellende kascommissie te vervangen; dit jaar zou dan aan de beurt van aftreden zijn de heer A. Brom jr.
8. Bespreking plannen komend seizoen en mededelingen van het bestuur.
9. Rondvraag.
10. Sluiting te ongeveer half negen.

Na afloop van deze vergadering zal de heer H. Halbertsma te Amersfoort, verbonden aan het Rijksbureau voor Oudheidkundig Bodemonderzoek een lezing met lichtbeelden houden over het onderwerp „De spade in de historie”.

Genodigden zijn hierbij van harte welkom.

Namens het bestuur,

Ir. J. D. M. Bardet, voorzitter,

Mr. N. B. ten Bokkel Huinink, secretaris.

GRONINGERS IN 1699 PER ZEILJACHT OVER UTRECHT NAAR BRABANT.

Het Groningse rijksarchief bezit een handschriftje, dat het „journaal der reizen” bevat, die door Michiel van Bolhuis en zijn zoon Abel Eppo in de Julimaanden tussen de jaren 1680 en 1705 zijn ondernomen. In de regel behoorden ook enkele familieleden of kennissen tot de tochtgenoten. De vader was niet altijd van de partij en vrouwen werden toen uiteraard nog niet aan de ongemakken en wederwaardigheden van een meerdaagse reis bloot gesteld. Soms ging de tocht „met de chaise”, was het gezelschap daarvoor te groot, dan „met de wagen”, en in 1699 „met onse jacht Mercurius”.

„In geselschap van vader Froom, mijn broeder Uge ende sijn soon” ondernam Abel Eppo in laatstgenoemd jaar een „reyse nae Brabant” (Antwerpen). Behalve aan brug-, sluis-, passage- en tolgelden schonken ze weinig aandacht aan bijzondere onderwerpen. Wie en wat de reizigers waren is moeilijk meer na te gaan; naar de naam van hun vaartuig te oordelen, behoorden ze tot de koopmansstand, aan welke opvatting ook het schrift en de schrijfwijze van het journaal steun geven.

Op Maandag de 10de Juli was het gezelschap te Warffum, waar vader Froom woonde, bijeen, en is het vandaar om 10 uur in de morgen „naer het jacht, dat voor de Rijt lach, gevaeren ende om half 3 vlot geworden sijnde, te seijl gegaen, en om 5 uur aen het eyland [Schiermonnikoog?] gekomen”. Windstilte werd oorzaak, dat de boot 's nachts weer naar de Lauwers afdreef. Na op de Zuiderzee ook nog door tegenstroom en -wind, windstilte en laag water opgehouden te zijn, kwamen de zeilers na 5 dagen, in de avond van de 15de Juli „voor de boom van Amsterdam”. De volgende morgen, 't was een Zondag, zeilden ze door naar Muiden en bezochten van daar uit Naarden en Weesp.

's Maandags trachtten ze op windkracht over de Vecht verder te komen. Blijkbaar sloegen ze de waarschuwing, dat de stad Utrecht niet uitsluitend zeilende te bereiken zou zijn, in de wind, omdat ze met de aanbieding van een jaagpaard gepaard ging. Het gevolg was, dat ze soms zelf in de lijn moesten lopen en bij toerbeurt het jacht trekken.

„Ende dreven soo sachjes gelijk van te voren na Zuilen ende gaven 1 stuiver bruggegelt. Alhijr vonden wij de jonge De Wilde met de beyde Hommens, welke, naedat se met ons om het casteel¹⁾, voorsien met fraye graften, 4 torenties ende uit het water opgetimmert, gewandeld hadden, mede in het schip traden

¹⁾ De ridderhofstad Zuilen werd volgens de overlevering omstreeks het jaar 1300 gebouwd op de plek waar sedert de 9de eeuw een sterke zou hebben gestaan, die vier jaar tevoren was verwoest. Door huwelijk kwam zij in het bezit van het geslacht Van Tuyll van Serooskerken, welks leden het slot sedert 1685 hebben bewoond, tot het in 1952 met inhoud en naaste omgeving aan een stichting werd over-

ende mede nae Utrecht voeren voorbij r[echts] Geijstenstein ²⁾, Daalwijck ³⁾, I[inks] Ravenburch ⁴⁾ etc. ⁵⁾. Wij zijn daer ende boven noch wel eenige hofsteden gepasseert ende veel fraye huizen, welke evenswel niet hebbe aengeteikent. De kosselheit ⁶⁾ derselve, grote ende schone gebouwen, wijde en lange hoven, fraye alleën, curieuse heggen, aengenaeme lusthuizen kossel geverft ende geschildert, kan soo naukeurich niet beschrijven dewijl se maer in het voorbij vaeren van buiten hebbe gesien. Bij yeder waer een klein jachjen, 't welk van peerden getrocken wijrde, voor de meesten stont de naem geschreven, etc.

Quaemen om 8 uir tot Utrecht, gaeven 1 stuiver bruggelt, gingen noch eens door de stadt ende saegen dat het aldaer kermis ⁷⁾ was ende dat er overal kraemen stonden ende van allerhande soorten van koopmanschap was, 2 comeedien, verscheiden coorde-dansers, van allerhande vertoonsels. Gingen ook over St. Janneskerkhof ⁸⁾, met bomen overal beplant, zijnde de eenigste ende vermaekelijkste wandelplaets binnen de stadt. Quaemen doen voorbij den Doem, welke toren bekant soo groot is als de Groninger ⁹⁾. Sijn ook in de academie geweest ende bij het auditorium ¹⁰⁾, waarin de vrede anno 1572 is gesloten.

gedragen, om het als kultuurmonument in stand te helpen houden en voortaan als openbaar museum voor de gemeenschap te beheren. Vgl.: Kastelenboek provincie Utrecht, door J. R. Clifford Kocq van Breugel. 3de druk. Utrecht, 1948. Blz. 247—251.

²⁾ Geytensteyn; groot buitengoed met koepel aan de westzijde van de Vecht, onder Zuilen, later als logement ingericht en tegenwoordig als boerderij in gebruik. Zie: De Vechtstreek... Handboekje en gids, door H. Uden Masman. 2de druk. Breukelen, 1945. Blz. 23.

³⁾ Daelwijck; in de trant ener hofstede gebouwd huis, dat bij de naastgelegen pannbakkerij, later (1912—1929) borstelfabriek, behoorde, van 1929 tot 1954 als gemeentehuis diende en nu als gemeenschapshuis van voormalig Zuilen in gebruik is.

⁴⁾ Ravensberg; eenvoudig buitenhuis van één verdieping aan de oostelijke oever van de Vecht onder Zuilen.

⁵⁾ De journaal-schrijver spreekt geregeld van rechts en links, gerekend van het standpunt af, dat hij op dat ogenblik ten opzichte van het genoemde innam, en dus niet in verband met de stroomrichting van de rivier.

⁶⁾ Kossel, kosselheit; prachtig, kostelijk. In de algemene taal verouderd, maar gewestelijk, vooral in Gelderland nog bekend; in het begin der 19de eeuw ook nog in Groningen. Zie: P. Weiland, Nederduitsch taalkundig Woordenboek. Dl. I—L. Rotterdam, [1803]. Blz. 586; vgl.: Woordenboek der Nederlandsche taal. Dl VII, 2. 's Gravenhage, 1941. Kolom 5785.

⁷⁾ De kermis begon in dezen tijd, sedert 1614, acht dagen vóór Sint Magdalena-dag, dus op 15 Juli, en duurde 20 dagen. De eigenlijke jaarmarkt werd op de Mariaplaats en op het Mariakerkhof gehouden, de zgn. vermakelijkheden vonden ook wel op andere pleinen en in straten in het hart der stad plaats. Zie ook noot 11 en 12.

⁸⁾ Het Utrechtse Janskerkhof was toen reeds twee maal om zijn „versch wandelgroen” en om zijn „lind- en iepelo[o]ff” bezongen, de eerste maal in 1640 door R. Opperveldt, de tweede keer in 1642 door een lid der familie De Roy. Beide gedichten zijn door prof. dr. C. G. N. de Vooys opnieuw uitgegeven. Zie: Tijdschrift voor Nederlandsche taal- en letterkunde XL—1921, blz. 67—85, en: XLI—1922, blz. 46—48.

⁹⁾ De Groningse Martini-toren is 97,5, de Utrechtse Martini(dom)-toren 112,5 m. hoog.

¹⁰⁾ De voormalige kapittelzaal van de dom, waar in 1579 de Unie van Utrecht tot

Gingen doen de wandelplaats buiten de stadt om nae het jacht ende hebben ons 's avonds met de fiool wat vermaekt, waernae eenige maegden ende knechten, die van de kermis quaemen, op de wal een tijd lang hebben gedanst, sijn doen te koy gegaen. Ende des Dinsdaegs den 18 [Juli], smorgens om 6 uir door de brugge voor 1 stuiver gevaeren, door de sluisen voor 7 stuivers an tol betaelt, in alles 19 stuivers. Buitenom door noch een brugge voor 1 stuiver ende hebben bij het waterpoortie¹¹⁾ vastgebonden ende in de stadt gegaen ende voorts in Marienkerck, welke vol koopmanschappen waer, ende daer wij ook wat raers saegen¹²⁾. Ende voorts nae de Malibaen, die veel langer is als die van Leyden ende weder binnen komende, voorbij Cathrijnenkerck, alwaer tegensover de vleeshalle¹³⁾ is, ende soo voorts over het merckt nae het jacht, ende onse middachmael gehouden hebbende, sijn weder nae de merckt gegaen ende hebben een dwergh gesien, een vrouw sonder handen, schrijvende, naeyende ende spelde-werkende, spinnende ende doende van alles, een jonge die een kint uit het lijff waer gewossen ende seer fraye ende konstige coordanseriën. De Bierkerck gepasseert ende door het raethuis gegaen. Voorts noch hijr ende daer gewandelt hebbende ende Borgesius¹⁴⁾, de enichtste Groninger student, ontmoetet hebbende, om 8 uur weder van Utrecht, zijnde een stadt met grote muiren omringt ende bewoont meest van renteniers, sonder groote koop-handel, gevaeren ende even door 2 bruggen voor 2 stuivers ons nedergelegt ende sijn Wonsdaegs den 19 [Juli] smorgens om 3 uiren weder te seyl gegaen, hebbende voor de wint. E.

(Wordt voortgezet)

stand kwam; van een daar in 1572 of in een ander jaar gesloten vrede is geen bericht overgeleverd. Toen de Groningers ze bezochten, was de hoog-gewelfde zaal door een dwarsmuur in twee ruimten (college-zalen) van ongelijke grootte verdeeld.

¹¹⁾ Het Marie- of kermis-waterpoortje met aanlegkade, in 1616 van stadswege gebouwd in en langs de wal achter de Mariaplaats, die toen het voornaamste marktplein was geworden, om de goederen vlot te kunnen lossen en laden. Dit zgn. Rijnse- of Keulse-veer is tot aan de slooping der wallen in 1844 één der dukste verkeerspunten van Utrecht geweest. Zie: N. van der Monde, *Geschied- en oudheidkundige beschrijving... der stad Utrecht*. Dl. III, Utrecht, 1846. Blz. 251.

¹²⁾ De Maria-kerk, die sedert de hervorming niet meer als kerk dienst had gedaan, werd van 1642 af ook voor het plaatsen van kramen tijdens de jaarmarkt beschikbaar gesteld, enigermate beperkt nadat de kerk in 1652 voor de Engelse gemeente weer als bedehuis was ingericht. Tot aan 1794, toen het voor 't laatst kermis in de Mariakerk was, hebben daar voornamelijk boek-, prent- en schilderij-verkopers uitgesteld gestaan. Zie: G. A. Evers, *Boek- en prentverkopers op de Utrechtsche kermis*. I n: *Bibliotheekleven II—1917*, blz. 311—315.

¹³⁾ De kleine vleeshal, niet tegenover, doch naast de Catharijnekerk aan de Lange Nieuwstraat gelegen, gescheiden door de Catharijnesteeg. Ze was in 1432 van stadswege als koopplaats van vlees voor de bewoners van het zuidelijk stadsdeel gebouwd. De ten dele nog bestaande hal is in 1844 particulier eigendom geworden. Zie: N. van der Monde, t.a.pl. Dl. I—1844. Blz. 330.

¹⁴⁾ Michael Borgesius Groninganus, 12 November 1700 in de rechten gepromoveerd, na eerst kort tevoren als juridisch student ingeschreven te zijn. Zie: *Album studiosorum academiae Rheno-Traiectinae 1636—1886*. Utrecht, 1886. Kolom 101, en: *Album promotorum... 1636—1815*. T.z.pl., 1936. Blz. 79.

EEN MOEDWILLIGE BRANDSTICHTING.

Branden kunnen rampen worden, zelfs in onze tijd waarin overal en voortdurend een geoeffende brandweer met schuimblussers, nevelspuiten en Jan-van-der-Heydens gereed staat om dit kwaad te bestrijden. In de middeleeuwen kende men nog niets van dit alles. Slechts leren emmertjes, die men eerst in een soms verafgelegen sloot of gracht moest vullen, vormden toen het enige, en meestal feitelijk overbodige bestrijdingsmiddel. Een halve eeuw geleden was het in droge streken daarom vaak gebruikelijk om een brandende woning niet te blussen, doch alle beschikbare middelen voor het beschermen van nevengebouwen te gebruiken, indien er geen bluswater genoeg bij de hand was.

Men zal vroeger ook in steden wel op dezelfde wijze gehandeld hebben. Oude kronieken vermelden dan ook een groot aantal branden, die een hele of halve stad in de as legden: De toen gebruikelijke woningbouwwijze, met riet en stro, maakten het van huis op huis overslaan van vlammen en het overwaaien van vonken gemakkelijk. Daarom droeg men ook grote zorg om branden te voorkomen.

Zo ging vóór de vorige oorlog op Vlieland een nachtwacht van zonsondergang af het dorp rond, en om tien ure gaf hij de welgemeende raad: „10 heit de klok, de klok heit 10. Doof je vuur en licht”, waarna de brave man ook zelf naar bed ging. Hij had echter een houten been, en dat zou wat lastig en gevaarlijk bij een brand geweest zijn!

In Utrecht heeft men al vrij vroeg begrepen, dat er wat tegen brand gedaan moest worden. De Oude en de Nieuwe Gracht daar zijn wegens brandgevaar gegraven, zegt een 16e eeuwse geschiedschrijver zelfs. Ook werden al vroeg beloningen op het toepassen van steen en leien bij woningbouw beloofd, en later schreef men deze bouwstoffen dwingend voor. Op de stadstoren werd een brandspeurder gezet.

Geheel in strijd met deze waakzaamheid handelde de Utrechtse overheid door in 1007 een gehele woonwijk in brand te steken. Deze schijnbaar roekeloze daad blijkt echter een afweermiddel tegen een ander kwaad te zijn geweest, welk laatste men blijkbaar nog sterker duchtte. Albert van Mets deelt hierover zoveel mee ¹⁾, dat enkele gebeurtenissen uit die tijd duidelijk worden.

In 1006 hadden de Noormannen de stad Tiel geplunderd en verbrand en het daarop volgende jaar voeren zij de Lek op tot Wijk bij Duurstede. Hier waren ze door Stichtse gewapenden naar hun schepen teruggejaagd, doch de Noormannen slaagden de volgende dag toch erin om de Rijn (nu Kromme Rijn geheten) in te varen, waarna ze voor Utrecht verschenen.

¹⁾ Alpertus Mettensis: „De diversitate temporum” in: Werken v.h. Hist. Gen. te Utrecht, 3e reeks nr. 37, c9 + 10.

Hier regeerde toen bisschop Ansfried, die weliswaar vrijwel blind was, doch naast vroomheid en geestkracht ook ervaring in oorlogszaken bezat. Men kan de toen gebruikte afweermiddelen dan ook gerust aan zijn raad toeschrijven. Bij de komst der Noormannen bleken alle poorten gesloten en stonden de burgers gewapend op de wallen. Bovendien was de havenwijk door hen in brand gestoken, om deze voor de Noormannen onbruikbaar te maken. Onder de indruk daarvan vroegen deze laatsten om de Utrechtse kerk en de bisschop te mogen bezoeken. De wachters op de muren bleven echter kalm en antwoordden gevat, dat wapenen hierbij overbodig waren en dat men geen gewapenden in de bisschopsstad toeliet, ook al hadden ze vreedzame bedoelingen. Nu gold het ongewapend zijn bij de Noormannen als teken van slavernij en oneer, en daarom keerden ze naar hun schepen terug. De andere reden van hun afdeinzen wordt in onze bron niet vermeld, doch de Noormannen vermeden meestal strijd tegen geregelde troepen en die konden nog verwacht worden.

Men heeft met deze brandstichting nooit goed raad geweten, omdat het bekend was dat de middeleeuwen zo weinig bestrijdingsmiddelen tegen brand bezaten. In 1954 is evenwel ontdekt dat de bisschopsstad vroeger uit twee afzonderlijke oorden bestond²⁾. De havenwijk „Trecht" lag in 't zuiden bij de Klaaskerk en de Tolsteegbrug, terwijl de andere wijk Utrecht heette en op en om het Domplein gebouwd was. De afstand tussen de twee genoemde kerken bedraagt ongeveer 800 meter en dan zullen de wallen van beide wijken zowat 600 meter onderlinge afstand gehad hebben. Dat „Trecht" toen een omwalling gehad heeft, staat echter niet vast. Genoemde tussenruimte was dus groot genoeg om het overslaan van de brand een zeer geringe kans te geven. Alleen bij heel felle zuidenwind — en die komt in Nederland uitermate zelden voor — kan men dan enkele overwaaiende vonken duchten. In 1007 stond men voor de keus tussen twee euvels en men heeft goed gekozen. Ansfried had een tactisch geniale verdedigingswijze voorgesteld, waartoe alleen hij gerechtigd was, omdat hij over beide wijken regeerde.

De Noormannen zijn later niet weer in midden-Nederland teruggekomen. De paraatheid in midden-Nederland had de Noormannen afgeschrikt. Zij zochten daarna elders een gewilliger prooi en vonden die in Engeland.

J. VAN GALEN

²⁾ Zie jaarboekje van Oud-Utrecht, 1954, 23-47.

NOG EENS T, GLINDT.

Het artikeltje over de betekenis van deze huisnaam (Neude 39) in Maandblad 1956, blz. 79 heeft minstens bij één lezer belangstelling gewekt. Hij was zo vriendelijk aan de redactie enkele mededelingen te doen, die wellicht ook anderen interesseren:

„In West Zeeuws-Vlaanderen, waar men zeer veel oud nederlandse woorden nog in het dagelijks leven gebruikt, kent men de volgende woorden:

Voor wat wij „tuin” noemen, gebruikt men daar altijd het woord „hof” en volgens daar heersend spraakgebrek laat men de „h” weg. Men kent daar echter ook het woord „tuin” uitgesproken als „tuun” namelijk de omheining in de kerk rond de preekstoel, meestal van houten spijlen, waarbinnen het doopvont en de avondmaals-tafel staan. Men zegt dan ook, Het avondmaal wordt binnen de „tuun” gehouden.

Het is maar een eenvoudige lekenopmerking, maar misschien interesseert het de schrijver, dat deze uitdrukking nog in gebruik is in de oude betekenis. Voor zover mij bekend, gebruikt men daar het woord „tuin” alleen maar in kerkelijke betekenis.

Nog een nieuwsgierige vraag: Heeft de buurtschap de „Glint” bij Barneveld iets met deze betekenis te maken?”

Met zekerheid durf ik de gestelde vraag niet beantwoorden, maar waarschijnlijk lijkt het wel, dat de naam van de buurtschap met het behandelde woord glint of gelint te maken heeft. Het komt immers veel voor, dat veldnamen e.d. afgeleid zijn van of samenhangen met gesteldheid van de bodem, van de grootte, vorm, ligging etc. van percelen. Met name vindt men „glint” o.a. terug in de plaatsnamen Glynde (Engeland, Sussex). Glinder (buurtschap bij Barneveld, dezelfde die briefschrijver bedoelt?), Glindhorst (voormalig adellijk huis, ook bij Barneveld), Glinthuis (voormalige havezate in Zwoller-Kerspel en als veldnaam te Usselo (bij Oldenzaal)).

In de specifieke betekenis van door stangen of touwen verbonden palen op een veemarkt komt glint te Utrecht voor in verband met het plein Vredenburg.

De paardenmarkt, aanvankelijk gehouden op het St. Catharyneveld werd in 1533, na de bouw van het kasteel Vredenburg aldaar, overgebracht naar het terrein bij de St. Jacobskerk, dat sedert dien Paardenveld werd genoemd. Na de afbraak van het kasteel werd de markt (1578) naar het weer vrijgekomen terrein teruggebracht.

Ook de „beestenmarkt”, tot dan toe op de Neude gehouden, werd, 1582, naar het vroegere St. Catharijneveld, nu „het plath van Vredenburg” genoemd, overgebracht.

In 1596 worden op het plein Vredenburg aan veeverkopers terreingedeelten beschikbaar gesteld om „gelinten” (in de grond geslagen, door gespannen touwen verbonden palen) te plaatsen

en door hun vee aan vast te binden. Na afloop van de markt moest het gelint telkens worden opgeruimd. Enige tientallen jaren later — 19 October 1631 — deed de Vroedschap aanplakken, dat zij „aen byde zyden van het gelint op het plein Vredenburg” „een bequaam paveysel” had doen maken, waar „alle de ossen en beesten”, die ter markt kwamen, aan vastgebonden dienden te worden. Zo staat er. Bedoeld is, zoals ook het opschrift zegt, dat de dieren aan het gelint, nu aan beide zijden van een bestrate strook voorzien, vastgemaakt zouden worden. De maatregel richtte zich tegen de verkopers, die hun vee zo maar ergens op en langs het Vreeburg neerzetten (dicht bij de kroegjes?) en daardoor „de vrye en libere passage” beletten. Een verbod om een plaats aan het gelint te reserveren door er maar vast — vóór het vee aanwezig was — een touw aan te binden, werd het volgend jaar aan de publicatie toegevoegd.

Het gelint werd aanvankelijk verpacht, maar daar de pachters het de boeren lastig maakten en hen afzetten, besloot de Vroedschap in 1645 het gelint niet meer te verpachten, maar ter vrije beschikking te stellen van belanghebbenden.

Nu nog een taalsnippertje naar aanleiding van het woord tuin. Evenals tuin eerst omheining betekende en later het omheinde (het eng. town!), heeft ook „haag” (omheining van levend hout) dezelfde betekeniswijziging ondergaan ('s Graven-hage). Meer belangstelling nog zal het voor leden van Oud-Utrecht hebben, dat ook het oost-middelnederl. woord „vrede” een synoniem van tuin is. Het hierbij behorende werkwoord vreden betekent omheinen, in het limburgs: vriden. Vgl. Vrijthof, het bekende plein in Maastricht bij de St. Servaaskerk ¹⁾.

Precies eender heeft Utrecht een vrijthof gekend en al is de naam in onbruik geraakt, de plaats is er nog. In de rekeningen van de Domfabriek komt in de 15de en 16de eeuw nl. herhaaldelijk de ruimte die wij thans liefst kloosterhof noemen ²⁾, onder de naam Vrijthof, het Vrijthof van de Dom voor. Terecht, want die plaats was en is een door de kloostergang omgeven hof. Het zal wel niet meer bekend zijn, dat in 1841 en nog eens in 1844 kerkvoogden van de Ned. Herv. Gemeente getracht hebben de kloostergang te doen afbreken. De stad Utrecht is, hoe verwaarloosd het bouwwerk toen ook was, zo verstandig geweest, haar medewerking niet te verlenen. Een gezellig plein(tje) met café's als het Vrijthof in Maastricht zou de opengekomen ruimte toch nooit geworden zijn, al zijn er betere redenen waarom wij ons verheugen, dat het utrechtse Vrijthof behouden is gebleven. v. C.

¹⁾ M. Schönfeld, Veldnamen in Nederland. Omst. 1950, blz. 134. Ook het duitse Friedhof is eigenlijk: omheinde hof.

²⁾ Het verdient aanbeveling uit oogpunt van helder taalgebruik onderscheid te maken tussen de Kloostergang (ambitus) en de Kloosterhof (claustrum, vrijthof) en het geheel verouderde woord „pand”, dat de meeste mensen niet meer verstaan of over de betekenis waarvan zij dubieëren, niet meer te gebruiken.